

Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap

Marianne Fasteraune

Bacheloroppgave

B. Datamateriale fra praksisfeltet som empiri

Utrygg tilknytning i barnehagen

Insecure attachment in preschool children

Barnehagelærerutdanningen

2017

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage

JA NEI

Innhold

Innhold	2
Norsk sammendrag	4
Engelsk sammendrag (abstract)	5
Forord.....	6
1. Innledning.....	7
1.1 Problemstilling og avgrensing	7
1.2 Oppgavens disposisjon	8
1.3 Begrepsavklaring	9
2. Hoveddel	10
2.1 Teori.....	10
2.2 Tilknytningsteori.....	10
2.3 Trygg tilknytning	11
2.3.1 Indre arbeidsmodeller	11
2.4 Utrygg tilknytning	12
2.4.1 Ambivalent tilknytning.....	12
2.4.2 Unnvikende tilknytning.....	13
2.4.3 Desorganisert tilknytning.....	13
2.4.4 Tilrettelegging av barn med utrygg tilknytning.....	14
2.5 Kvalitet i barnehagen.....	15
2.6 Foreldresamarbeid – fra undring til bekymring?.....	16
3. Metode og vitenskapsteori.....	18
3.1 Metode og valg av metode	18
3.2 Vitenskapsteori.....	18
3.2.1 Hermenuetikk og fenomenologi	18
3.3 Intervju.....	19
3.3.1 Intervjuets forløp	19
3.4 Metodekritikk.....	20
4. Analyse og drøfting av funn.....	22

4.1	Utrygg tilknytning	22
4.2	Identifisering av barn med utrygg tilknytning.....	23
4.3	Tilrettelegging av det utrygge barnet	25
4.4	Personalets kompetanse.....	26
4.5	Foreldresamarbeid.....	28
4.6	Kort oppsummering	29
5.	Avslutning	30
6.	Litteraturliste	31
7.	Vedlegg nr. 1 – Intervjuguide.....	33

Norsk sammendrag

Tittel: Utrygg tilknytning i barnehagen	
Forfatter: Marianne Fasteraune	
År: 2017	Sider 33
Emneord: Utrygg tilknytning, omsorgsperson, tilrettelegging, foreldresamarbeid.	
Sammendrag: <p>I min bacheloroppgave har jeg valgt å fokusere på utrygg tilknytning hos de yngste barna i barnehagen. Målet mitt med oppgaven var å finne ut hva utrygg tilknytning er og hvordan tilrettelegge for trygg tilknytning hos barna. Jeg har valgt å formulere problemstillingen slik: ”Hva kan kjennetegne barn med utrygg tilknytning, og på hvilke måter kan de ansatte i barnehagen best møte disse barna?”</p> <p>For å belyse min problemstilling, gjennomførte jeg kvalitative intervjuer med tre forskjellige pedagogiske ledere fra to forskjellige barnehager, hvorav alle hadde erfaring fra småbarnsavdeling. I tillegg til analyse av de kvalitative intervjuene, har jeg benyttet meg av flere ulike tilknytningsteorier i drøftingen av problemstillingen.</p>	

Engelsk sammendrag (abstract)

Title: Insecure attachment in preschool children	
Authors: Marianne Fasteraune	
Year: 2017	Pages: 33
Keywords: Insecure attachment, caregiver, facilitation, cooperation with parents.	
Summary: <p>This bachelor's thesis focuses on insecure attachment in preschool children aged 0-3 years. My goal was to explore and understand what lies in insecure attachment and how preschool teachers can help facilitate secure attachment and how to approach children with insecure attachment styles.</p> <p>My problem definition was as follows; "what characterizes children with insecure attachment and how can preschool teachers best meet these children. To address this question, I conducted qualitative interviews with three educational leaders from two different preschools. In addition to an analysis of the interviews, I have used different theoretical perspectives on attachment in a discussion of my topic of interest.</p>	

Forord

Denne bacheloroppgaven markerer slutten av ett treårsstudie i barnehagelærerutdanningen. Det har vært tre spennende og lærerike år. Jeg er svært takknemlig for å ha fått mulighet til å utvikle min faglige kompetanse innen arbeid med barn.

Det har vært krevende, men også lystbetont å jobbe med bacheloroppgaven det siste halvåret. Utrygg tilknytning har engasjert meg mye det siste året og har derfor blitt temaet for oppgaven. Jeg kjenner jeg gleder meg til å sette den nye kunnskapen ut i praksis.

Jeg vil først og fremst takke min veileder som har hjulpet meg mye gjennom dette halvåret. Hun har god kjennskap til prosessen og sitter med mye kunnskap som jeg har fått nytte av. Jeg vil også takke informantene som tok seg tid til å stille til intervju for å dele deres kunnskap og erfaringer. Til slutt vil jeg takke medstudenter for oppmuntring og støttende ord.

Hamar, Mars 2017

Marianne Fasteraune

1. Innledning

I denne bacheloroppgaven har jeg valgt å skrive om temaet tilknytning. Tilknytning er et stort og bredt tema, derfor har jeg valgt å begrense meg til utrygg tilknytning hos de yngste barna (alderen 0-3 år). I tillegg ønsker jeg å vite mer om hvordan man som ansatt i barnehagen kan tilrettelegge for disse barna på best mulig måte. Tilknytning mellom barn og voksne er et interessant og viktig tema, som jeg opplever at jeg har fått lite kunnskap om gjennom barnehagelærerutdanningen. Vi lærer stadig mer om hvordan relasjoner mellom barn og voksne er med på å påvirke barns utvikling. Faktumet er at når jeg er ferdig utdannet barnehagelærer til våren er det svært viktig å ha god kjennskap til temaet, slik at jeg kan ta det med meg det videre i arbeid både med barn, ansatte og foreldre. Jeg skrev også en fordypningsoppgave om utrygg tilknytning i høst som inspirerte meg til å øke min kompetanse. I praksis har jeg fått kjennskap til utrygge barn som barnehagen jobber ekstra med både i personalgruppen, i samarbeid med foreldrene og med det enkelte barnet. Her fikk jeg erfare viktigheten av å være tilstede og vise omsorg for det utrygge barnet. Det er viktig at man prøver å forstå og tilrettelegge for dets behov og følelser. Dette har også vært en stor inspirasjonskilde til denne oppgaven.

1.1 Problemstilling og avgrensing

I følge tilknytningsteori og forskning knytter alle barn seg til sine omsorgsgivere, uansett hvordan de blir behandlet, det er noe de må få å kunne overleve. Tilknytning har en betydning for hvordan barnet senere vil oppleve og forstå verden rundt seg (Killén, 2012, s. 15).

I 2016 hadde 91 prosent av alle barn i alderen 1-5 år plass i barnehage. Barn i alderen 1-2 år var de som hadde størst økning i dekningsgrad sammenlignet med forrige år (Statistisk sentralbyrå [SSB], 2017). I en spørreundersøkelse med over 1300 barnehageansatte og nærmere 1200 pedagogiske ledere er mange barnehageansatte kritisk til tidlig barnehagestart. De mener barnet bør være halvannet år eller eldre før de begynner i barnehagen. Halvparten av barnehageansatte mener de yngste har for lange dager i barnehagen. Forskere tolker barnehageansattes svar på undersøkelsen som en kunnskapsbasert holdning og at de kan virke usikre på om de har lært nok om invasjonen av etåringer. Man må i større grad studere tilbudet til de yngste barna og utvikle en pedagogikk

som treffer denne gruppen på en god måte (Langset, 2014). Når barnet er under ett år har de ikke utviklet et fullstendig tilknytningsmønster og svært sårbare. Barnehageansatte får større krav og får flere foreldrefunksjoner som krever økt kompetanse (Killén, 2012, s. 16).

At barn har minst en trygg omsorgsperson i livet sitt er viktig for barnets utvikling og vekst. Det er helt grunnleggende for dets læring. Derfor tenker jeg det er viktig at de ansatte i barnehagen har god nok kunnskap om utrygg tilknytning og hvordan de kan gi gode rammer for disse barna slik at de skal få en god utvikling i livet. Jeg ønsker dermed å få svar på hvilken kunnskap de pedagogiske ledere har og hvordan de tilrettelegger for de utrygge barna. I denne oppgaven har jeg begrenset meg til de yngste barna fra null til tre år.

Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver skriver blant annet at barnehagen har som primæroppgave å gi omsorg og nærhet. De skal gi rom for barns utøvelse av empati og omsorg i hverdagen. Barnehagen skal være et trygt sted å være. Den nevner også at samspill med andre mennesker er avgjørende for barns utvikling og læring (Kunnskapsdepartementet, 2013, s. 14). Dette beskriver hvordan personalet skal arbeide for at barna skal bli trygge på sine omsorgspersoner i barnehagen og hvordan de skal kunne tilrettelegge for hvert enkelt barns behov og følelser.

På bakgrunn av dette lyder dermed min problemstilling slik:

”Hva kan kjennetegne barn med utrygg tilknytning, og på hvilke måter kan de ansatte i barnehagen best møte disse barna?”

1.2 Oppgavens disposisjon

Jeg har nå presentert bakgrunn for valg av tema, problemstilling og avgrensning. Jeg fortsetter med å skrive kort om de ulike begrepsavklaringene. For å belyse hva utrygg tilknytning innebærer, har jeg tatt utgangspunkt i blant annet psykologen John Bowlbys tilknytningsteori. Videre presenterer jeg Mary Ainsworth som har arbeidet ut fra Bowlbys tankegang og som har utviklet teori om de ulike tilknytningsmønstre, i tillegg til Drugli og andre relevante teoretikere. Stortingsmelding 41 tenker jeg også er viktig å dra inn da kvaliteten i barnehagen har stor betydning både for barna, personalet og foreldrene.

Videre skal jeg skrive om metoden jeg har brukt for innsamlingen av data og hvilken fremgangsmåte jeg har brukt, i tillegg vil jeg skrive om metodekritikk. Jeg skal vende et

kritisk blikk av meg selv som skriver. Jeg skal også skrive kort om intervjubarnhagene og informantene. Deretter skal jeg presentere relevant teori som jeg mener belyser min problemstilling på en faglig måte. Denne teorien skal jeg bruke som hjelp til å analysere og drøfte mine funn før jeg kommer med noen konklusjoner i min avslutning.

1.3 Begrepsavklaring

Tilknytning: Uttrykk for barnets tilpasning til omsorgssituasjonen sin (Drugli, 2014, s. 27).

Utrygg tilknytning: Barnet oppfattes som å ha utrygge tilknytningsmønster når omsorgspersonene ikke støtter barnets utforsking eller reduserer det stresset som følger adskillelsen. De føler ikke at foreldrene er følelsesmessig tilgjengelige og sensitive overfor barnets behov. Noen opplever kontrollerende/styrende foreldre. Andre opplever passive/utilgjengelige eller uforutsigbare foreldre. Likevel klarer barna å utvikle mønster for å klare å forholde seg til sine foreldre som sikrer dem best mulig tilgang til dem (Killén, 2012, s. 35)

Omsorgsperson: I denne oppgaven defineres omsorgsperson som mor, far, eller den personen som har omsorg for barnet i familien, men også barnehageansatte er viktig omsorgspersoner her.

Primærkontakt: Den personen som først tar i mot det nye barnet, er dets hovedkontakt og fungerer som barnets trygge base i barnehagen. I tillegg er primærkontakten hovedkontakt mellom barnehage og hjem for å sikre et godt samarbeid og får at informasjonsflyten skal bli enklere.

2. Hovedel

2.1 Teori

I teoridelen vil jeg gjøre rede for mitt teoretiske grunnlag som en del av besvarelsen av oppgaven. Dette grunnlaget vil jeg støtte meg på når jeg senere skal analysere og drøfte mine funn. Da tenker jeg det er viktig å ha med teori om tilknytning, både trygg og utrygg. Her skal jeg gå nærmere inn på de ulike formene for utrygg tilknytning. Jeg skal også skrive om kvalitet i barnehagen, hva som menes med god kvalitet og hvorfor pedagogens rolle er viktig for barna i barnehagen. Til slutt skal jeg skrive om foreldresamarbeid, siden dette samarbeidet er viktig for barns utvikling.

2.2 Tilknytningsteori

John Bowlby og Mary Ainsworth har vært sentrale i utviklingen av vår forståelse av fenomenet tilknytning. John Bowlby er tilknytningsteoriens opphavsmann. Han skrev en rapport som la vekt på foreldrenes betydning for barnets utvikling og risikoen med tidlige separasjoner og bytte av omsorgspersoner, spesielt for barn under tre år, som er min målgruppe i denne oppgaven. I observasjonen ble det dokumentert at barn i 1-2 årsalderen ble sterkt påvirket av å være atskilt fra foreldrene når de ble plassert i et fremmed miljø. Etter denne forskningen ble det forstått at den fortvilelsen barna ga uttrykk for, var et sunt tegn på behov for kontakt med foreldrene (Broberg, Hagström & Broberg, 2014, s. 35). Det kan tyde på at det kan være bra for barna å gjenforenes med foreldrene selv om det er blandet av ulike følelser og reaksjoner. John Bowlby la stor vekt på hvor viktig det er at barnet har en omsorgsperson som de hele tiden kan forholde seg til og som de føler seg trygge overfor. Det er viktig at barna har stabile og faste rammer rundt seg. Han snakker mye om øyekontakt, først og fremst med omsorgspersonene, men i senere tid vil dette også være viktig, i for eksempel barnehagen (Bowlby, 1969).

Mary Ainsworth, som er den andre av tilknytningsteoriens opphavsmenn. Mary flyttet til London og samarbeidet med Bowlby fra rundt 1950 og livet ut. De hadde den samme interessen innenfor små barns utvikling mot en god eller dårlig helse (Broberg et al., 2014, s. 36). Mary oppfant en observasjonsprosedyre kalt fremmedsituasjonen. Her observerte hun hvordan ettåringer håndterte korte atskillelser fra omsorgspersonene sine, og hvordan det

påvirket deres undrende atferd. Oppgaven blir for liten til å gå mer inn på denne. Men resultatene viste at de fleste ettåringer lekte og utforsket omgivelsene i større grad i omsorgspersonens nærvær, en når mor var fraværende. Når det gjelder barnas tilknytningsatferd, delte Ainsworth denne inn i tre hovedkategorier. Hun skiller mellom to former for utrygg tilknytning, for å fange opp de mest fremtredende atferdene (Abrahamsen, 1997, s. 142-143). Disse skal jeg gå mer inn på senere i teoridelen.

2.3 Trygg tilknytning

For at man skal få en forståelse av hva et utrygt barn er, tenker jeg det er relevant at man vet hva en trygg tilknytning innebærer. Barn med trygg tilknytning i følge Smith viser at de kan stole på at omsorgspersonen er tilgjengelig for dem og at de vil få omsorg og trøst når de trenger det. Det er viktig at barnet har minst én tilknytningsrelasjon. Trygg tilknytning etableres når barnet har gjentatte erfaringer over tid der omsorgspersonen viser omsorg og at vedkommende fungerer som en trygg base når barnet har behov for støtte. Et barn som har en trygg tilknytning er ikke opptatt av nærhet til sine omsorgspersoner hele tiden. Når barnet føler seg trygg vil den bruke energien på å utforske verden og stadig vende tilbake hvis det er nødvendig. Trygg tilknytning fremmer muligheten barnet har for å lære og mestre i sine omgivelser og er særlig viktig for den kognitive utviklingen (referert i Drugli, 2014, s. 27).

2.3.1 Indre arbeidsmodeller

I siste halvdel av første leveår utvikler barnet en rekke modeller der barnet skaper sin forståelse av verden ut i fra sitt ståsted. Disse modellene kaller Bowlby indre arbeidsmodeller (Drugli, 2014, s. 24). Barnet lager sine egne tanker om virkeligheten og planlegger atferden sin. Bowlby snakker om arbeidsmodeller, mens den britiske psykoanalytikeren Donald Winnicott kaller dette ”indre objekter”. Han var også svært opptatt av barns tilknytningsrelasjoner (Hart & Schwartz, 2012, s.72). Barn som opplever trygge følelsesmessige bånd til sine primære omsorgspersoner, vil utvikle indre bilder av tilknytningspersoner som er til stede for dem og hjelper dem. Dette øker selvbildet til barna og i tillegg er det et positivt utgangspunkt for videre relasjonsutvikling innen og utenfor familien (Abrahamsen, 2015, s. 148) Motsatt tar også barnet inn negative erfaringer i modellen. Dersom disse erfaringene er dominerende kan det bli problematisk. Barnet vil få et bilde av seg selv som en som ikke er verdt å få omsorg, og det vil utvikle utrygghet

ovenfor andre mennesker. De som har negative erfaringer fra sitt tidlige samspill med omsorgspersonene, vil ofte streve med å etablere sosiale relasjoner til andre mennesker senere i livet (Drugli, 2014, s. 25). Her tenker jeg med engang barnehagen som et eksempel. Mange av disse barna vil streve med etablere gode relasjoner både til andre barn og ansatte. Så hvordan kan man som ansatt i barnehagen tilrettelegge for at de negative bildene blir dominert av de positive? Selv om barnet utvikler en generell indre arbeidsmodell, er de også i stand til å endre den. Dette kan for eksempel være i møte med en sensitiv ansatt i barnehagen som barnet etterhvert gjør seg nye erfaringer med, ut i fra at den voksne faktisk ser behovene barnet har (Drugli, 2014, s.15). Peter Fonagy va en forsker som interesserte seg i mentalisering og følelsesmessig regulering hos barn. Mentalisering er evnen til å forstå egne og andres følelser og tanker (Killèn, 2012, s. 49). Han mener at det er viktig for videre utvikling at barnet erfarer at en tilknytningsperson ivaretar barnets uro og bidrar til å gjøre barnas negative opplevelser mindre ubehagelige (Broberg et al., 2014, s. 96). Den indre arbeidsmodellen har altså stor betydning for videre relasjonsutvikling hos barna.

2.4 Utrygg tilknytning

Om lag 30 – 40 prosent av barnebefolkningen er det vi kaller utrygge barn. Disse barna har erfart at det ikke er så lett å få hjelp med alle følelser og behov. De må gå omveier for å oppnå den forbindelser de ønsker fra den voksne (Brandtzæg et al., 2013, s. 68-69). Foreldrene kan virke utilgjengelig og uforutsigbare for barnet. Mens en forsker drøfter at utrygg tilknytning under noen betingelser kan være hensiktsmessig for barnet. Det han mener med dette er at det er barnets måte å mestre vanskelige livsbetingelser på, og at det kan være det som skal til for at et barn skal føle seg trygg og beskyttet i den omsorgssituasjonen det befinner seg i (Drugli, 2014, s. 29).

Det kan virke forvirrende å avdekke hvilken type tilknytning et barn har. Selv et forsiktig barn kan ha en trygg tilknytning. Jeg håper det blir mer klarere når jeg går videre inn på de ulike typene for utrygg tilknytning.

2.4.1 Ambivalent tilknytning

Utrygg ambivalent tilknytning utvikler seg hvis foreldrene er svært uforutsigbare i spillet med barnet. Foreldrene kan vise seg å være tilgjengelig for barnet noen ganger, mens i andre anledninger ikke. Barnet vet aldri hva de kan forvente av foreldre, da samme atferd hos

barnet vil gang på gang gi ulike reaksjoner hos foreldrene. Samspillet mellom barnet og foreldrene skjer på foreldrenes premisser, det er altså foreldrenes behov som styrer, og ikke barnets behov. Tilvenning i fremmedssituasjon er ofte langvarig og følelsesmessig krevende. Disse barna blir ofte svært passive, eller sutrete for at de skal kunne fremtvinge nærhet hos foreldrene (Drugli, 2014, s. 28-29). Jeg forstår dette som at barn med ambivalent tilknytning har foreldre som er ”overbeskyttende” ovenfor barnet sitt, de holder barnet tett inntil seg når det egentlig har behov for å utforske. Det kan virke som at foreldrene viser barnet at ”verden er for farlig”.

2.4.2 Unnvikende tilknytning

Når barnet har en utrygg unnvikende tilknytning innebærer dette at barnet ikke viser at det har behov for omsorgspersonene, som ideelt sett skal fungere som en trygg base for barnet. Det har erfaring med at omsorgspersonen ikke liker den nærheten som barnet trenger og barnet vil da begynne å oppføre seg som om den ikke har behov for det. Disse barna sutrer lite og ber ikke om trøst siden det har erfart at omsorgspersonen ikke har noe å tilby. Tilvenning går ofte smertefritt, barnet har lært å klare seg selv (Drugli, 2014, s. 28). Jeg forstår dette som at barn med unnvikende tilknytning har lært seg å klare seg selv alt for tidlig, de kan virke selvstendige. Jeg tenker det kan være vanskelig for barnet å knytte seg til noen av de ansatte i barnehagen, siden de har erfart at de ikke får noe omsorg av omsorgspersonen. Samtidig tolker jeg at barnet begynner å forvente avvisning fremfor hjelp.

2.4.3 Desorganisert tilknytning

Dette tilknytningsmønsteret ble avdekket av forskere som fant at en god del barn ikke kunne klassifiseres ut fra de tidligere beskrevne mønstrene. Det som skiller barn med desorganisert tilknytning fra barn med utrygg tilknytning, er at samspillet med foreldrene fra barnets side er preget av frykt. Den omsorgspersonen som barnet vil søke nærhet til når den trenger trøst eller føler frykt, er det samme som det frykter. Dette er en svært komplisert situasjon for barnet. Svært mange av disse barna opplever mishandling, eller har foreldre som er psykisk syke eller rusavhengige (Drugli, 2014, s. 29-30). Det kan tolkes som at barnet har et svært ugunstig tilknytningsmønster som man må ta på alvor. Barnet lever i frykt for den som man forventer skal gi omsorg, og det vil få en indre uro. Hvis man i barnehagen har grunn til å tro at barnet ikke blir ivaretatt hjemme, er man pliktig til å melde i fra til barnevernet. Samtidig er det viktig å vite at ikke alle barn med desorganisert tilknytning lever med omsorgssvikt,

det kan også være tap i familien, sorg og så videre, som kan desorganisere barna i en periode (Brandtzæg et al., 2013, s. 72).

2.4.4 Tilrettelegging av barn med utrygg tilknytning

For å tilrettelegge for barn med utrygg tilknytning tenker jeg umiddelbart på å øke kompetansen hos personalet. Kravene til barnehagepersonalet har blitt større. De har fått større omsorgsansvar og flere viktige følelsesmessige foreldrefunksjoner. De aller minste i barnehagen kommer på en tid i livet de er svært sårbare, og tilknytningsmønsteret er så vidt etablert (Killén, 2012, s. 16.) Derfor tenker jeg at man må ha kunnskap om tilknytning for å kunne tilrettelegge for barn som har en form for utrygg tilknytning. Det handler om å være tilstede. Å ha kunnskap om samspill og tilknytningsmønstre hjelper oss til å forstå barna bedre og se om de trives eller strever med å forstå og håndtere verden. Tilknytningsforskning kan øke vår forståelse av hvordan foreldre-barn-samspill og barnets tilknytning påvirker barnets kognitive og emosjonelle utvikling (Killén, 2012, s. 51). Barnehagepersonalet har en viktig oppgave med å gi disse barna erfaringer hvor de kan avlære eventuelle negative forventninger som foreldre kan ha gitt dem. Barnet må også ha hjelp med å regulere følelsene sine, blant annet ved at man som ansatt i barnehagen lever seg inn i barnets opplevelser og speiler deres behov (Killén, 2012, s. 16). Mange barnehager tilbyr primærkontakter når barnet begynner i barnehagen. Abrahamsen (2015) skriver at primærkontakten kan bli en tilknytningsperson, men forholdet mellom barn og primærkontakt behøver ikke utvikle seg til et tilknytningsforhold. Tilknytning handler om pålitelighet og tillit, barnet kan altså knytte seg til en annen person i personalet (s.155-156).

Å tilrettelegge for de unnvikende barna kan være utfordrende, men det er viktig at man forsøker. Vær tydelig på at du tilbyr trøst, ikke press, men tilby vennlig omsorg. Når det gjelder de ambivalente barna så vil de trenge ekstra oppmuntring og støtte til å klare seg selv, til å utforske og leke med andre barn. De trenger rett og slett litt ekstra hjelp til å utforske verden. De desorganiserte barna er de barna som det kanskje er mest utfordrende å jobbe med, og det anbefales at man søker hjelp fra andre instanser. Det kan være for eksempel PP-tjenesten, som finnes i alle landets kommuner. Dette er krevende omsorg, barna trenger vanlig omsorg, men også noe mer i tillegg (Brandtzæg et al., 2013, s. 71-72). Som vi ser er det krevende å arbeide med barn med utrygg tilknytning og det krever både

kunnskap og erfaringer for å hjelpe disse barna. Ofte er det grunn til å søke hjelp, og jeg tenker det er bedre å søke hjelp en gang for mye enn en gang for lite.

2.5 Kvalitet I barnehagen

I St. Meld. Nr. 41 (2008-2009) blir det nevnt at regjeringen har som mål at det skal være god kvalitet i alle barnehager. Det blir slått fast at kvalitet er et begrep som er vanskelig å definere (Kunnskapsdepartementet, 2008). Så hva menes egentlig med god kvalitet i barnehagen? I følge UNICEF (2008) er god kvalitet avgjørende for hvordan de voksne møter barna og legger til rette for trygge, stabile og stimulerende omgivelser (referert i Drugli, 2012, s. 120). Kvaliteten i barnehagen har mye å si for hvordan oppholdet påvirker de små barna. Samtidig tenker *jeg* at god kvalitet handler om økt kompetanse hos personalet, samt god bemanning. Det viser seg i en amerikansk studie fra 1997 at mange barn per voksen på avdeling øker risikoen for at barn utvikler atferdsvansker, særlig hvis barnet kommer fra en belastet familie. Få barn per voksen derimot reduserer faren for at barn fra belastede familier utvikler atferdsvansker (referert i Drugli, 2014, s. 53). Norske barnehager viser seg å ha god kvalitet ved at man greier å kombinere pedagogikk og omsorg på en god måte i følge to rapporter fra OECD i 2001 og 2006 (referert i Drugli, 2014, s. 57). Men hvorfor er vi så opptatt av å ha god kvalitet i barnehagen? Hvorfor er det viktig at barna danner trygge tilknytningsrelasjoner til de voksne? Faktumet er at det handler ikke bare om de relasjonene som dannes i barnehagen, men også utviklingen etter barnehagen. Fra barna kommer i barnehagen til de blir hentet, er pedagogene erstatningspersoner for foreldrene. At barnet har minst én tilknytningsperson i barnehagen, har stor betydning for dem. De trenger pedagoger som er fysisk og følelsesmessig tilstede, som kan gi barna erfaringer av å få dekket sine behov (Broberg et al., 2014, s. 170). Man kan altså som ansatt i barnehagen tilrettelegge for at de utrygge barna skal få trygge relasjoner som vil komme dem til nytte senere i livet. Howes og Ritchie (1998) hevder at risikoutsatte barn som etablerer en trygg relasjon til en voksen i barnehagen, kan utvikle nye sosiale ferdigheter, få nære relasjoner og bedre sosial kompetanse (referert i Brandtzæg et al., 2013, s. 122). At personalet er til stede og viser omsorg er viktig for at barn skal føle seg trygge. Men er kompetansen til de ansatte god nok? Både ja og nei. Man skal ikke som ansatt i barnehagen gjøre vurderinger om hvilken tilknytning et barn har. Det krever systematisk utredning og videreutdanning (Brandtzæg et al., 2013, s. 68). Likevel kan barnehagen gi tilbud om ulike kurs eller man kan bruke temaet tilknytning som en del av personalmøter, foreldremøter og lignende. Samtidig er det viktig å

ha i bakhodet at man ikke skal bruke kompetansen til å sette merkelapper på barna eller foreldrene deres. Man skal bruke det til å huske på at barn ikke alltid gir uttrykk for det de egentlig trenger, og at den voksne må være sensitiv og forståelsesfull (Brantzæg et al., 2013, s. 68).

2.6 Foreldresamarbeid – fra undring til bekymring?

Foreldresamarbeid er et viktig grunnlag i barnehagen. I St. Meld. 41 (2008-2009) Kvalitet i barnehagen legges det vekt på at det er viktig for både barna, foreldrene og for barnehagens virksomhet at det er god informasjonsflyt mellom barnehagen og hjemmet. Det nevnes at den daglige dialogen mellom foreldrene og barnehagen bidrar til god kvalitet for det enkelte barnet (Kunnskapsdepartementet, 2008). Det er altså viktig at barnehagen og foreldrene har et godt foreldresamarbeid. Et samarbeid kan forstås som barns behov, trivsel og utvikling. I tillegg er det viktig at barnehagen tar ansvar for å invitere foreldrene inn i samarbeidet. Åpen og varm kommunikasjon gir grunnlag for en god utvikling (Johannessen & Mikkelsen, 2015, s. 65). Starter man tidlig med de små undringene, blir foreldrene invitert inn i et samarbeid om å finne ut hva barnet forsøker å formidle. Ved å starte tidlig i slike prosesser vil foreldrene oppleve at de er likeverdige og at deres innspill og forståelse er viktig for barnehagen (Johannessen & Mikkelsen, 2015, s. 78-79). Det kan være lurt som ansatt i barnehagen, at man stopper opp og observerer endringen til barnet. Killèn (2009) beskriver en god prosess man kan ta i bruk her. Det handler om å vurdere grunnlaget for endringen som er observert, og våre egne følelser og holdninger til barn og foreldre (referert i Johannessen & Mikkelsen, 2015, s. 80). Det kan tyde på at det er viktig at man er profesjonelle i en slik situasjon, og at man reflekterer over egne observasjoner. Ingen er perfekte, heller ikke foreldrene. Donald Woods Winnicott beskrev dette på en god måte; ”good-enough-mothering. Foreldrene må ikke være perfekte, det holder at de er ”gode nok”. Dette gjelder naturligvis også for pedagogene i barnehagen. Så hva innebærer det å være god nok? Jo, det skal være gjennomsnittlig god omsorg, minst en tilknytningspersons skal dekke barnets grunnleggende behov (Broberg et al., 2014, s. 62). Owen, Ware og Barfoot (2000) har funnet en sammenheng mellom hyppig og positiv kontakt mellom personale og foreldre, og kvaliteten på interaksjonene mellom personale og barn. Jo mer positiv kontakt det er mellom foreldrene og personalet, jo bedre blir forholdet mellom personalet og barn (referert i Drugli, 2014, s. 140). Det kan tyde på at barn vil være sårbare dersom det skulle oppstå

konflikt mellom foreldrene og personalet. Derfor er et godt foreldresamarbeid viktig for barnets utvikling.

3. Metode og vitenskapsteori

3.1 Metode og valg av metode

I denne oppgaven vil jeg bruke en metode for å belyse min problemstilling på en faglig og interessant måte. I følge Dalland (2012) forteller metode oss noe om hvordan vi bør gå til verks for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap. Det er et redskap i møte med noe vi vil undersøke. Det finnes i hovedsak to ulike metoder, kvalitativ og kvantitativ metode. Den kvalitative metoden går i dybden og fanger opp mening og opplevelser som ikke lar seg tallfeste eller måle. Den kvantitative metoden går i bredden og gir ut data i form av målbare enheter (s. 111-112). For å finne ut hvordan de ansatte i barnehagen kan gi gode rammer for barn med utrygg tilknytning og hva slags kunnskap og erfaring de har om dette område, vil jeg bruke kvalitativ metode for å samle inn data til min oppgave. Jeg skal møte direkte i barnehagen for å intervju tre pedagogiske ledere for å gå mer i dybden av min problemstilling.

3.2 Vitenskapsteori

Vitenskapsteori er det å skape god praksis og deres oppgave er å avklare hva som er god praksis. Dalland (2012) skriver at det handler ikke om hvordan dette gjøres, men om valget av metode (s.50). Tranøy skriver at ”Å være vitenskapelig er å være metodisk. Det å være metodisk i vitenskapelig forstand er å bruke og overholde intellektuelle standarder i vår argumentasjon.” (Sisert i Dalland, 2012, s. 50). Det kan tolkes som at vitenskapsteori er tanker om hvordan virkeligheten er og hvordan man finner kunnskap om virkeligheten.

3.2.1 Hermeneutikk og fenomenologi

Det blir også brukt hermeneutikk og fenomenologi som metode i oppgaven min. Fenomenologi betyr læren om fenomenene. Det handler om det som viser seg og kommer til syne (Dalland, 2012, s.57). I min oppgave handler det om å dypere forstå informantens egne opplevelser. Hermeneutikk betyr ”fortolkningslære”. Man forsøker å finne frem til meningen i noe, eller forklare noe som i utgangspunktet er uklart, slik som i den kvalitative metoden. Hermeneutikken fortolker meningsfulle fenomener for at man skal kunne forstå. Denne tolkningsprosessen kalles den

hermeneutiske spiral. Denne spiralen tar aldri slutt, men utvides stadig (Dalland, 2012, s. 57-58). Et eksempel på denne spiralen kan være i møte med et nytt menneske. Det kan være et barn som er ny i barnehagen. Du lager noen tanker om hvordan dette barnet er og lærer stadig noe nytt om det. Vi tolker det vi lærer for å kunne forstå det, og derfor utvides spiralen hele tiden (Dalland, 2012, s. 58). Derfor er hermeneutikk og fenomenologi en sentral del av mine tolkninger og drøftinger i oppgaven min. Det handler om å forstå barnet innenfra, spesielt i møte med andre mennesker.

3.3 Intervju

Dalland (2012) sier at en samtale er det viktigste redskapet man har i arbeidet med andre mennesker, noe jeg tenker er viktig å ta med seg når man skal utføre et intervju. Man skal ta vare på det som blir sagt og være en god lytter (s.151).

Ved en kvalitativ metode henvender man seg ofte til grupper eller enkeltpersoner som man på forhånd mener har noe å bidra med i undersøkelsen. Dette kalles et strategisk utvalg (Dalland, 2012, s. 116). Dette var det jeg gjorde da jeg valgte tre pedagogiske ledere fra to ulike barnehager som jeg hadde kjennskap til fra før gjennom min praksisperiode. Jeg visste at de satt med mye kunnskap og erfaring, og tenkte dette ville hjelpe meg å belyse problemstillingen min på en god og faglig måte.

3.3.1 Intervjuets forløp

Før jeg gjennomførte intervjuene, utarbeidet jeg en intervjuguide som bestod av nødvendig informasjon til informantene og spørsmål jeg ønsket å få svar på og som var knyttet til problemstillingen min (vedlegg 1). Intervjuguiden fungerte som en oversikt under intervjuene. Samtidig fikk jeg forberedt meg på spørsmålene som gjorde meg komfortabel og trygg i situasjonen. Det er viktig at man forbereder seg godt for å få et vellykket intervju (Dalland, 2012, s. 166).

I forkant valgte jeg å sende intervjuguiden til informantene. Grunnen til dette var at de kunne gjøre seg opp noen meninger og tanker rundt spørsmålene på forhånd, og at de

kunne føle seg tryggere. I intervjuet ønsket jeg å få frem informantens tanker, holdninger, erfaringer og kunnskap om temaet utrygg tilknytning hos barn. I tillegg ønsket jeg å få frem hvordan barnehagen tilrettelegger for disse barna.

Intervjuet foregikk over en dag, der jeg valgte å ha intervjuene på ca. en time per pedagogisk leder. Dette foregikk på kontoret til informantenes barnehage, av den grunn at jeg tenkte det var der de følte seg mest komfortable. I tillegg var det mest fornuftig med tanke på at intervjuene foregikk i arbeidstiden til informantene. Det er også viktig å ha i bakhodet at det betyr mye at man ikke blir forstyrret under samtalen (Dalland, 2012, s. 171). Som hjelpemiddel brukte jeg lydopptak og notatblokk. Dette ble informert til informantene i forkant av intervjuet. Grunnen til at jeg valgte disse som hjelpemiddel er som Dalland (2012) sier at det gir frie hender til å skrive kommentarer, notere kroppsspråk, og antyde tolkninger. Man kan lett miste oversikten hvis man noterer alt som blir sagt (s.175). Det er når observasjonene beskrives, at det blir data. Man kan tolke de svarene man får med den observasjonen man gjør (Dalland, 2012, s. 176).

3.4 Metodekritikk

Det er viktig å ha i bakhodet at ingen metoder er feilfri, og det er viktig å være kritisk og reflektere over egen metode og de innsamlingene man har funnet (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). Dalland (2012) skriver at en kvalitativ tilnærming er en personlig utfordring, siden datainnsamlingen fra interaksjonen med deltakerne går gjennom den som utfører undersøkelsen, som da er meg (s. 121). Jeg blir da det Dalland (2012) kaller instrumentet som fanger opp data. Da er det viktig at den som foretar undersøkelsen, gjør prosessen både synlig og tilgjengelig for alle (s. 122). Som Dalland (2012) også nevner, vet jeg med meg selv at jeg hadde en fordom eller en førforståelse i forkant av intervjuet. Det er lett å la seg påvirke til å bare se det som kan bekrefte de tankene man hadde på forhånd. Da er det viktig at man leter etter det som kan avkrefte egne forhåndsforklaringer (s.117-118). Dette skal jeg ta med meg videre til en senere anledning. Som sagt sendte jeg intervjuguiden i forkant på mail til intervjupersonene da jeg fikk en forespørsel om dette. Som en negativ konsekvens av det tenker jeg i etterkant at jeg ikke fikk den spontane samtalen som kanskje ville gitt annerledes svar, og i tillegg kanskje bedre svar? Likevel tenker jeg at når man ikke har forberedt seg er det lett å gå utenfor spørsmålene og man snakker seg bort. Jeg tenker også at datainnsamlingene kunne blitt bredere og mer pålitelig hvis jeg hadde intervjuet flere pedagogiske ledere fra

flere forskjellige barnehager. Da ville jeg hatt flere synspunkter, erfaringer og kunnskap å drøfte ut i fra.

4. Analyse og drøfting av funn

I denne delen av oppgaven vil det bli vist til resultatene som er kommet frem på bakgrunn av intervjuene med de tre informantene. Intervjuguiden som er skrevet i vedlegg 1 blir en rettesnor i dette arbeidet. De funnene jeg har valgt å trekke frem i løpet av mine drøftinger mener jeg er relevante for å best mulig belyse min problemstilling: *”Hva kan kjennetegne barn med utrygg tilknytning, og på hvilke måter kan de ansatte i barnehagen best møte disse barna?”* Jeg har valgt å dele kapittelet opp i fem underoverskrifter som, ved hjelp av min utvalgte teori, vil være med på å svare på min problemstilling på en god måte. Underoverskriftene er: utrygg tilknytning, identifisering av barn med utrygg tilknytning, tilrettelegging av det utrygge barnet, personalets kompetanse og foreldresamarbeid.

Alle informantene har barnehagelærerutdanning og har mange års erfaring som pedagogisk leder. De har 7-12 års erfaring med arbeid i barnehage. En av informantene har erfaring fra andre stillingskategorier i barnehagen. Informantene er representert som informant A, informant B og informant C.

4.1 Utrygg tilknytning

Når jeg stilte spørsmålet om hva informantene la i begrepet utrygg tilknytning fikk jeg interessante svar. Alle informantene hadde ulike beskrivelser på hva utrygg tilknytning betyr for dem. De har hver sin oppfatning av ordet, som de uttrykker på forskjellige måter. Informant A beskriver et utrygt barn som ikke er trygt og som har det litt vanskelig. De vet ikke helt hvor de har omsorgspersonene og vet ikke hvordan man skal forholde seg til dem. De kan virke usikre og har problemer med å regulere følelsene sine. Et utrygt barn vil ikke gå vekk fra den voksne sitt fang for å leke, de har problemer med å være utforskende og nysgjerrige. Informant B starter det hele med å si ”utrygg tilknytning er så vanskelig, det er så mye!”. Det fortelles om jobben på en småbarnsavdeling og hvor vanskelig det kan være for barnet i tilvenningsperioden. De gråter mye, finner ikke helt roen. Informant C tenker på tilknytning til barn-forelder. Hvordan tolker og samspiller barnet og foreldrene? Er de tilstede, leser de barnets behov? Er de for overbeskyttende? Et barn må være trygt for at læring og utvikling skal skje. Det nevnes også at barnet har det vanskelig og er usikker på hvordan man skal håndtere følelser i ulike situasjoner. Dette gjenspeiles det Broberg mfl. (2014) skriver. At barnet må ha minst en tilknytningsperson i barnehagen har stor betydning

for dem. Pedagogene blir som erstatningspersonen for foreldrene. Man skal skape gode relasjoner som barna vil ta med seg i senere utvikling (s. 170). Kunnskapsdepartementet (2013) nevner også at samspill med andre mennesker er viktig for barnets utvikling og læring (s.14).

Med bakgrunn i informantenes utsagn har de litt forskjellige svar på hva de legger i begrepet utrygg tilknytning. Det blir likevel trukket frem et spesielt punkt hos alle tre informantene, som er ordet ”vanskelig”. Å bruke ordet vanskelig for å beskrive barn med en utrygg tilknytning tenker jeg kan både være rett og galt, for som nevnt tidligere i oppgaven skriver Brandtzæg mfl. (2013), at barn med utrygg tilknytning har det ikke så lett, det har vanskeligheter med å få hjelp til deres behov og følelser (s.68-89). Samtidig tenker jeg at utrygg tilknytning er så mye mer en at barnet har det vanskelig. Omsorgspersonene er rett og slett uforutsigbare ovenfor barnet sitt. De klarer ikke helt å gi uttrykk for det de har behov for, og dette kan være svært frustrerende. Informant A nevner at et barn som er utrygt ikke vil leke og ta steget ned fra fanget, noe som stemmer godt overens med teorien jeg har funnet. Jeg merket meg spesielt at informant B hadde i liten grad kunnskap om hva utrygg tilknytning er. Hun nølte, viste et kroppsspråk som tydelig var usikkert. De andre informantene synes jeg hadde en grei forklaring. Så hvor viktig er det med kunnskap om dette temaet? Dette vil jeg komme mer innpå senere.

4.2 Identifisering av barn med utrygg tilknytning

Jeg merket meg at når jeg stilte spørsmålet: ”Hvordan kan du identifisere barn med utrygg tilknytning?” ble det mange forskjellige, men interessante svar. Informant A nevnte blant annet:

”Vi ser foreldrene svært lite, men man kan se det på atferden i barnehagehverdagen og samspillet med foreldrene i hente-og bringesituasjoner. Noen barn er veldig forsiktige, stille og trekker seg unna. De kan i stor grad virke selvstendige. En viktig oppgave her tenker jeg er å observere over tid slik at vi kan finne ut om det trenger videre oppfølging. Men om vi er flinke til å se det tidlig nok, tror jeg dessverre ikke. Det kan være flere faktorer som utgjør atferden vi ser. Uansett om det er snakk om utrygg tilknytning eller noe annet skal det gjøres noe med!”

Jeg tenker med en gang at informant A snakker om unnvikende utrygg tilknytning uten å ha kjennskap til begrepet. Hun snakker mye av det samme som Drugli (2014) nevner om barn med unnvikende tilknytning. De kan virke selvstendige, gråter lite og er i stort grad stille. Det kan være vanskelig å få omsorgskontakt med dette barnet (s.28). Informant A nevner også magesfølelsen og at man må stole på den. Det er jeg helt enig i. Har man en magesfølelse på om noe er galt, skal man undersøke det, eventuelt søke veiledning og hjelp fra andre instanser. Hun snakker også om at de har et tilbud som heter ”småbarnsteamet” i kommunen deres og at man kan drøfte saker anonymt der. Dette tenker jeg er en god mulighet til å øke sin erfaring ved å få hjelp fra andre ansatte i forskjellige barnehager som er i samme situasjon.

Informant B og C viser til mange likhetstrekk når det kommer til å fange opp barn med utrygg tilknytning. De snakker om små barn som har langvarige atskillelser fra foreldre. De kan virke sutrete og er svært avhengig av en voksen hos seg. Dette er i tråd med hva John Bowlby tidligere har forsket på. Barn blir sterk påvirket av å være atskilt fra foreldrene når de blir plassert i et fremmed miljø, som her vil bli barnehagen. Denne fortvilelsen som barnet ga uttrykk for, var et sunt tegn på behov for kontakt med foreldrene (Broberg et al., 2014, s. 35). Barn har behov for foreldrene for at de skal kunne overleve og de er svært avhengige av dem. Det vil være helt naturlig at barn reagerer når de blir atskilt fra foreldrene. Likevel tenker jeg at når et barn har langvarige følelsesmessige reaksjoner over tid, er det noe mer som er ligger bak. Dette kan også være et tegn på ambivalent tilknytning. Tilvenningen er da langvarig og følelsesmessig krevende og barnet vil ofte virke litt sutrete fordi de må fremkalle nærhet hos omsorgspersonene sine (s. 28-29). Det er dette de vil oppnå i barnehagen også, men som mange vil se på som de ”vanskelige barna”. Her var det et uttrykk fra informant C som jeg likte svært godt.

”Jeg synes det er skremmende at noen synes barn er vanskelige. Ingen barn er vanskelige, det gjelder bare å se deres behov og følelser.”

Dette utsagnet er jeg helt enig i. Det kan være vanskelig å se barnets behov, hva er det barnet ønsker? Ofte er det de som skriker høyest som får oppmerksomhet, men det er ikke alltid de som trenger din oppmerksomhet mest. Man må ikke overse de som er stille og forsiktige. Likevel er det viktig å ha i bakhodet at man ikke bruker kompetansen sin til å sette merkelapper på barna og foreldrene deres. Barnet gir ikke alltid uttrykk for det de egentlig trenger (Brantzæg et al., 2013, s. 68).

4.3 Tilrettelegging av det utrygge barnet

”Hvordan tenker du man skal møte barn med utrygg tilknytning på best mulig måte?” var et av spørsmålene jeg stilte under intervjuet mitt. Det virket som at dette var noe informantene var trygge på.

Informant A nevner blant annet dette:

”Det er viktig at barnet har en voksen person som kan følge barnet tett. Sånn at det bare har én person å forholde seg til. Når barnet føler seg trygt nok, kan de utvide horisonten sin og sette i gang utforskingen. Vi har primærkontakt på hvert av barna. Hvem barna får som primærkontakt velger vi ikke på forhånd, da det har så mye å si hva barnet trenger, hvem de søker og hvem de føler seg trygg på. Primærkontakten er den som skifter bleie på barnet, stiller det, legger det når det skal sove, ta det opp når det våkner, sitter med det når det spiser, rett og slett være til stede gjennom store deler av dagen.”

Informant A nevner primærkontakt som et viktig begrep for at et barn skal føle seg trygg. I følge Abrahamsen (2015) kan ikke de yngste barnas tilknytningsbehov ivaretas av hvem som helst og på hvilken som helst måte (s.155). Føler barnet seg mer trygg på en annen ansatt, blir dette primærkontakten til barnet. Informantens svar og teorien jeg har funnet et dermed i samsvar med hverandre. Jeg har også erfart i praksis at primærkontakt er gunstig for at et barn skal føle seg trygt. Kanskje man må i tillegg gjøre om på noen rutiner, bruke litt lengre tid på ulike situasjoner der barnet føler seg utrygt. Være tilstedeværende voksne og vise omsorg.

Informant B hevder at man må få de negative erfaringene barnet har til å bli positive. Vise barnet at vi er her for dem og at barnehagen er et trygt sted å være. Dette viser til teorien om indre arbeidsmodeller. Er de negative erfaringene med omsorgspersonen dominerende, kan det blir problematisk for barnet. Så hvordan endre dette? Her spiller den sensitive og forståelsesfull ansatt en viktig rolle. Se hvilket behov barnet har, prøv å les barnets følelser. Ved å endre barnets negative erfaringer til det positive vil hjelpe barnet i senere utvikling i livet (Drugli, 2014, s. 15). Hun nevner også at de deler ofte barna opp i små grupper slik at hvert enkelt barn skal få god voksenkontakt. Noen barn føler seg tryggere i mindre grupper. De skravler mer og utforsker på en helt annen måte. De går bort fra fanget for å utforske, men vender tilbake når de trenger en voksen. Her ser altså informant B hva som er barnets

individuelle behov. Killén (2012) er en av de som er opptatt av de ansatte i barnehagen skal se barnets behov. Han uttrykker det slik:

”Som ansatt i barnehagen må man leve seg inn i barnets opplevelser og speile deres behov” (s.26).

Informant C sier blant annet:

”Bli kjent med barnet og finne ut hva den trenger. Hvis det er slik at du må holde et barn i hånda en uke, så må du kanskje det, fordi det er det det trenger. Barnet skal ha minst én omsorgsperson for at de skal kunne utforske videre. Jeg hadde et barn en gang som hadde vært utsatt for krig i hjemlandet sitt før det kom til Norge, og under bordet var det eneste stedet barnet følte seg trygt. Så vi lekte under bordet, sang under border og spise under bordet før barnet selv følte seg trygt nok til å utforske videre. Jeg tenker det er viktig at man også vet bakgrunnen til barnet og hva det har vært igjennom.”

Informantene hadde ulike måter å beskrive hvordan de ønsket å tilrettelegge for det utrygge barnet i barnehagen. Likevel kan man konkludere med at de alle er innom omtrent de samme temaene. De vil være tilstedeværende voksne og gi hvert enkelt barn de behovene de trenger. Barnet trenger først og fremst en fast person å forholde seg til. Dette tenker jeg også er svært viktig. Barnet trenger minst én omsorgsperson å forholdet seg til, skal de ha en trygg tilknytning. Og det er viktig at barnehagen sørger for det.

4.4 Personalets kompetanse

Kvaliteten i barnehagen styrkes av økt kompetanse hos personalet, gjennom at de har kunnskap om utrygge barn, identifisere de utrygge barna og vet hvordan man kan tilrettelegge for dem på best mulig måte. Derfor tenker jeg dette er et viktig punkt under min analyse og drøftingsdel.

Jeg merket meg at alle informantene stort sett bare hadde kunnskap om tilknytning gjennom utdanningen. Og som jeg allerede vet, er det alt for lite. Det er nettopp derfor jeg vil utforske og få mer kunnskap om temaet, og fordi det er så viktig for barna og deres utvikling videre i livet.

Informant A:

”Det vi lærte på skolen var ingenting, men jeg tenker det er noe av det viktigste fordi barn må være trygge for at de skal lære i det hele tatt. Så derfor har vi hatt noen kurs og noen foredrag i forhold til foreldremøter, det kommer folk fra forskjellige instanser og holder foredrag sånn at foreldre får et lite innblikk i hva vi jobber med. De trenger kanskje litt påfyll selv også? Men vi søker mye hjelp utenfra der vi har tilfeller vi ikke har nok kompetanse. Det er vi ganske ærlig med her, men vi burde absolutt vært flinkere.”

Informant B:

”Noen har utdanning, og vi har hatt noen kurs. Men vi kunne absolutt blitt flinkere til å skaffe oss mer kunnskap om det. Viktig å oppsøke veiledning eller eventuelt tilby veiledning. Det beste hadde vært om vi hadde hatt nok kompetanse til å forstå og møte barnet før det går så langt at vi trenger hjelp og veiledning på det.”

Informant C:

”Det stilles mange krav til barnehagen fra høyere hold, men det er ikke alltid rammene strekker til da det er for liten bemanning. Man burde sette inn flere ressurser for å fange opp nettopp dette med utrygge barn.”

Jeg tenker at disse barnehagene burde bli flinkere til å skaffe seg mer kunnskap om temaet tilknytning. De har en pekepinn på hva de kan gjøre, men det virker ikke som at de utarbeidet det noe særlig i praksis. De sier ”vi burde vært flinkere”, og ja, dere burde absolutt det! Å løfte frem temaet på personalmøter, avdelingsmøter og foreldremøter, lese bøker, være flinke til å utnytte bruken av kurs og så videre, er en god måte til å skaffe seg ekstra kunnskap på. Det å være engasjert og interessert, tror jeg er egenskaper man burde ta med seg her.

Det nevnes også krav og bemanning. Jeg er nok enig at det stilles høye krav i forhold til det bemanningen tilsier, likevel kan man gjøre en innsats selv og skaffe seg større kunnskap om de tilfellene som oppstår. Men det kan være utfordrende å være en god ansatt for hvert enkelt barn hvis bemanningen er dårlig og i tillegg kan økonomi være en utfordring. Det viste seg i en amerikansk studie som nevnt i teoridelen at kvalitet i barnehagen har mye å si for hvordan oppholdet påvirker de små barna. Få barn per voksen reduserer faren for at barn fra belastede

familier utvikler atferdsvansker og mange barn per voksen det motsatte (Drugli, 2014, s. 53). Økt bemanning og økte ressurser vil bedre sjansene for å tidlig fange opp de utrygge barna. Burde det være noe som alle barnehager jobbe mot? Det er vanskelig å finne svar på hva som er rett og galt her. Likevel tenker jeg at i barnehagen kommer barna i første rekke og det er de vi er her for.

4.5 Foreldresamarbeid

Foreldresamarbeid er en svært viktig del av barnehagehverdagen og blir derfor en viktig del av min oppgave. Et god foreldresamarbeid er nødvendig for at barna skal utvikle seg og føle at barnehagen er et trygt sted å være. Informant A snakker også om at et godt foreldresamarbeid er viktig for barns utvikling. Er foreldrene redde for å gi fra seg barnet sitt i barnehagen, vil barnet fort forstå at her er det utrygt. Barnet vil ofte gjøre og tolke det samme som foreldrene. Owen, Ware og Barfoot (2000) forsket på positiv kontakt mellom personale og foreldre. Jo mer positiv kontakt det er mellom foreldre og personalet, desto bedre blir forholdet mellom personalet og barn (referert i Drugli, 2014, s. 140). Hvis foreldre føler at barnehagen er et trygt sted, vil det overføres til barnets tanker om barnehagen. Derfor er det utrolig viktig med en åpen og god kommunikasjon mellom de ansatte og foreldrene. Vi må være ærlige, tilstedeværende og opparbeide oss tillit fra både barna og foreldrene deres.

Informant B:

”Hvis et barn er utrygt i barnehagen, ville jeg satt inn tiltak før jeg snakket med foreldrene. Man kunne tatt ut flere grupper og hatt en voksen med denne personen hele tiden og observert, og så informert foreldrene. For det er viktig at når du skal fortelle om noe, slik at du har en plan, er forberedt og at man har observert over tid og satt inn tiltak. Det er et veldig ømfintlig tema for foreldrene og det kan være vanskelig å gå fram på en god måte, for man vil jo samarbeide og samhandle.”

Informant B fikk et tilleggsspørsmål som jeg var nysgjerrig på. ”Hvorfor mener du at det er lurt å sette inn tiltakene før du snakker med foreldrene?” Svaret til informanten var at foreldrene får et inntrykk av at barnet deres blir sett som et enkelt individ. Hvis man informerer foreldrene i forkant kan det gjøre at foreldrene blir usikre på seg selv. Dette strider imot en undersøkelse jeg har funnet. Den sier at starter man tidlig med de små

undringene blir foreldrene invitert inn i et samarbeid om å finne ut hva barnet forsøker å formidle. Foreldrene vil oppleve at de er likeverdige og at deres innspill og forståelse er viktig i barnehagen (Johannessen & Mikkelsen, 2015, s. 78-79). Så hva skal man egentlig gjøre? Det er tydelig forskjellig hva man mener er riktig, men jeg tenker det viktigste er å være profesjonell, ærlig og tilstedeværende. Det er ingen som er perfekte, heller ikke foreldrene eller barnehagelærere.

4.6 Kort oppsummering

Først og fremst vil jeg si at det er mye mer jeg ville snakket om i drøftingsdelen, men som i denne oppgaven blir for meget. Informantene hadde mange gode svar og innspill som jeg gjerne skulle skrevet mer om. Jeg fikk inntrykk av at de hadde relativt god kunnskap om utrygg tilknytning. Informantene hadde kunnskap som samsvarte med den teorien jeg har funnet. Likevel skulle jeg ønsket at de kunne gått litt dypere inn i hva det er og de ulike formene for utrygg tilknytning. Alle var enige om at de trengte mer kompetanse om dette teamet, og at man i større grad burde benytte seg av kurs eller som tema på ulike møter. Alle informantene hadde likevel klare svar på hvordan de ønsker å tilrettelegge best for disse barna og hvor viktig det er med et godt foreldresamarbeid. Når trygg tilknytning er så stor del av utviklingen og utforskingen til barna, er det viktig at man har kunnskap og kan tilrettelegge for dette tidligst mulig.

5. Avslutning

I denne oppgaven har jeg tatt for meg problemstillingen: *"Hva kan kjennetegnene barn med utrygg tilknytning, og på hvilke måter kan de ansatte i barnehagen best møte disse barna?"*

Det at jeg har hatt intervju med tre pedagogiske ledere har gjort at jeg har fått et innblikk i, og mer kunnskap om hvordan de arbeider med utrygge barn, og hvilke kunnskaper de har og hvordan de ønsker å tilrettelegge for disse barna. Den relevante teorien har gitt meg økt kompetanse og hjulpet meg og se sammenhenger mellom teori og praksis.

Denne bacheloroppgaven har gitt meg mulighet til å forstå hvordan barn har det når de opplever en form for utrygg tilknytning. Det har også gjort meg mer bevisst på hvordan jeg ønsker å opptre som barnehagelærer overfor disse barna. Å være en tilstedeværende ansatt som skaper trygghet og trivsel er viktig for barns utvikling, men også hvordan de opplever barnehagen. De ansatte har en viktig rolle i å ivareta barna og foreldrenes ønske om tillit og trygghet. Jeg tenker at en av de viktigste oppgavene en ansatt i barnehagen har, er å prøve å forstå barnets behov, se det innenfra, ikke utenfra. Barn prøver å uttrykke sine behov og følelser, og det må man som ansatt ha fokus på å forsøke å forstå. Når barnet blir forstått, vil det føle seg tryggere og det vil kunne utfolde og utvikle seg videre. Derfor er kunnskap om tilknytningsmønsteret og samspill viktig. Det hjelper oss å se barna, og ser hvordan de enten trives eller strever med å forstå og hvordan barnet håndterer den voksne verden. Det øker også vår forståelse av hvordan foreldre-barn samspiller påvirker barnets kognitive utvikling (Killén, 2012, s. 51).

Det er viktig å være klar over at trygg tilknytning ikke betyr at alt må være perfekt. Målet er å være "god nok" - at man som voksen både i hjemmet og barnehagen forsøker å forstå hva barnet trenger. Like viktig er det at man tar ansvar når man misforstår eller overser barnets behov og ting går galt (Brantzæg et al., 2013, s. 69). At barna har en trygg tilknytning til sine foreldre er det aller viktigste, vår oppgave som barnehageansatte er å bidra til at barna får en trygg sekundær tilknytning.

6. Litteraturliste

Abrahamsen, G. (1997). *Det nødvendige samspillet*. Oslo: Tano Aschehoug.

Abrahamsen, G. (2015). *Tilknytningsbaserte barnehager*. Oslo: Universitetsforlag.

Bergsland, M. D. & Jæger H. (red.). (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Bowlby, J. (1969) *Attachment and loss. Volume 1 attachment*. USA: Basic Books. Hentet 21. 05. 17 fra: <http://www.abebe.org.br/wp-content/uploads/John-Bowlby-Attachment-Second-Edition-Attachment-and-Loss-Series-Vol-1-1983.pdf>

Brandtzæg, I. Torsteinson, S. & Øiestad, G. (2013) *Se barnet innenfra. Hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen*. Oslo: Kommuneforlaget.

Broberg, M. Hagström, B. & Broberg, A. (2014). *Tilknytning i barnehagen. Hva betyr trygghet for lek og læring?* Stockholm: Cappelen Damm.

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving* (5.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Drugli, M. B. (2014). *Liten i barnehagen. Forskning, teori og praksis*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Hart, S. & Schwartz, R. (2012). *Fra interaksjon til relasjon: Tilknytning hos Winnicott, Bowlby, Stern, Schore & Finagy*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Johannessen, C. U. & Mikkelsen, E. (2015). *Relasjonsbygging i barnehagen. Utvikling av samhandlingskompetanse mellom barnehage, barnevern og foreldre*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Killén, K. (2012). *Forebyggende arbeid i barnehagen. Samspill og tilknytning*. Oslo: Kommuneforlaget AS.

Kunnskapsdepartementet. (2008). *Kvalitet i barnehagen*. (St.Meld. nr. 41, 2008-2009). Hentet 19. Mars fra:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-20152016/id2479078/>

Kunnskapsdepartementet. (2013). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Pedlex.

Langset, K. G. (2014). *Barnehageansatte er kritisk til for tidlig barnehagestart*. Hentet 21.05.2017 fra: <http://www.aftenposten.no/norge/Barnehageansatte-er-kritisk-til-for-tidlig-barnehagestart-89365b.html>

Statistisk Sentralbyrå. (2017). *Barnehager, 2016, endelige tall*. Hentet 21.05.2017 fra: <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager>

7. Vedlegg nr. 1 – Intervjuguide

Informere om:

Taushetsplikt

Anonymitet

Lov til å trekke seg

Opptak

Hva jeg skal bruke resultatene til

Det er ikke noen riktige eller gale svar

Tiden vi skal bruke

Jeg kommer til å ta taleopptak og notere litt.

Problemstilling:

Hva er utrygg tilknytning og hvordan kan de ansatte tilrettelegge dette for barna på best mulig måte?

Informanten:

- Alder, utdanning, bakgrunn

Intervjuspørsmål:

1. Hvor lenge har du jobbet i barnehage og som pedagogisk leder?
2. Hva forbinder du med ordet utrygg tilknytning? Hva sier din erfaring om utrygg tilknytning?
3. Hvilken kompetanse har dere i forhold til relasjonsbygging og utrygge barn?
4. Hvordan kan man klare å fange opp barn med utrygg tilknytning? Kan du gi et eksempel?
5. Hvilke konsekvenser kan medfølge dersom barn med utrygg tilknytning ikke blir fanget opp i barnehagen?
6. Hva gjør barnehagen for å skape gode rammer for barn med utrygg tilknytning?

7. Hvordan tenker du man skal møte barn med utrygg tilknytning på best mulig måte?
Hva er din oppgave som pedagogisk leder?
8. Hvordan vil du gå fram til foreldre dersom du har grunn til å tro at et barn har utrygg tilknytning?